

Ведашенко Наталія

інженер кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Скоропляс Денис

студент гр. ФФАМ-11

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

На сучасному етапі економічного розвитку держави особливістю є усвідомлення значення розвитку кожної територіальної громади. При цьому органи місцевого самоврядування відіграють основну роль у формуванні та використанні бюджетних коштів як на власні та делеговані повноваження.

Результати об'єднання територіальних громад, що почали формуватися в Україні з 2015 року в межах Концепції реформування місцевого самоврядування, показали позитивний вплив фінансової децентралізації. Адже «визначальним у цьому процесі є рівень фінансового забезпечення кожного адміністративно-територіального утворення, наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, використання всіх можливостей їх мобілізації та ефективність їх застосування. Тому питання фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування стають усе більш актуальними» [1].

Починаючи з 2021 року адміністративно- територіальний устрій України формують три рівні місцевого самоврядування: базовий рівень (сільські, селищні, міські ради) – 1470 територіальних громад; субрегіональний – 135 районів; регіональний (області, міста особливого статусу) – 24 області, Автономна республіка Крим, м. Київ і м. Севастополь [2].

Формування дохідної частини місцевих бюджетів України здійснюється на такій правовій основі:

- теоретичні основи формування фінансових потоків бюджетів локального рівня на основі нормативно-законодавчого регулювання;

- повноваження місцевих органів влади у формуванні відповідних бюджетів;

- основні підходи до фінансового регулювання місцевих бюджетів на стадіях:

- планування їх «кошиків» доходів;

- процесу розгляду, затвердження та виконання бюджетів.

Фінансовою базою органів місцевого самоврядування є місцеві

бюджети, які формуються як за рахунок загальнодержавних податків, так і місцевих податків і зборів (табл.1). Значна частина загальнодержавних податків і зборів зараховується до місцевих бюджетів у встановлених пропорціях.

Таблиця 1

Формування місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень

Загальний фонд бюджетів обласного значення, районних бюджетів, бюджетів ОТГ	Загальний фонд обласних бюджетів:
Податок на доходи фізичних осіб – 60 %	Податок на доходи фізичних осіб – 15 %
Податок на прибуток підприємств комунальної власності, засновником яких є районні, міські ради, ОТГ– 100 %	Податок на прибуток – 10 %
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату – 5 %	Податок на прибуток підприємств комунальної власності, засновником яких є обласна рада – 100 %
Держмито за місцем вчинення дій та видачі документів	
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин, водних ресурсів місцевого значення, за користування надрами не пов'язаними з видобуванням корисних копалин, за користування лісовими ресурсами (крім рубок деревини головного користування) – 100 %	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування – 50 %
Акцизний податок з роздрібною торгівлі підакцизних товарів – 100 %	
Єдиний податок – 100 %	
Збір за паркування транспортних засобів-100 %	
Туристичний збір – 100 %	
Податок на майно – 100 %	

Джерело: [3].

Визначальна роль у забезпеченні місцевих бюджетів належить місцевим податкам і зборам. У структура місцевих податків і зборів входить 2 податки: єдиний податок та майновий податок, а також 2 збори: туристичний збір та збір за місце паркування транспортних засобів [5].

За останні роки проведення реформи спостерігається значне зростання участі органів місцевого самоврядування у збільшенні доходів місцевих бюджетів. Успіх у цьому процесі досягається завдяки покращенню взаємодії з представниками бізнесу, збільшенню кількості зареєстрованого бізнесу і, відповідно, повній сплаті податків у місцевий бюджет. Від початку реформи фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів показують стрімку

позитивну динаміку: якщо у 2014 році їхній обсяг становив 68,6 млрд грн., то за вісім років вони зросли більш ніж у 8 рази та за підсумками 2021 року склали 580,6 млрд грн. [5] Такі результати відбулися за рахунок збільшення об'ємів податкових надходжень від процесів децентралізації в країні, передання більше повноважень і можливостей щодо управління фінансовою спроможністю територіальних громад, органів місцевого самоврядування.

Отже, формуючи свою фінансову спроможність шляхом використання різних джерел надходжень, а особливо фіскальних ресурсів, територіальні громади отримують реальні можливості належного виконання власних і делегованих органами місцевого управління повноважень та вирішення завдання соціально-економічного розвитку окремої території.

Література

1. Крайник О. Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Том 2(43). 2022. С.118-124.
2. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
3. Лучишин Л. М. Роль податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Вип. 2. URL: <http://doi.org/>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Доходи. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>